

Cách mạng Tháng Tám - Bước nhảy vọt của lịch sử Việt Nam và truyền thống văn hóa trong sự nghiệp cách mạng giải phóng dân tộc

Cuộc Cách mạng Tháng Tám là cuộc cách mạng dân tộc, dân chủ nhân dân tiên lên cách mạng xã hội chủ nghĩa. Đây là một bước nhảy rất lớn từ một nước thuộc địa và nửa phong kiến chuyển sang một nước có chế độ chính trị tiên tiến trong lịch sử loài người. Đó chính là sản phẩm của trí tuệ dũng cảm và tài năng của Đảng ta và nhân dân ta dưới sự lãnh đạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh, một nhà văn hóa lớn, một anh hùng giải phóng dân tộc.

Các cuộc đấu tranh liên tiếp của nhân dân ta dưới sự lãnh đạo của Đảng từ năm 1930 là những cuộc vận động quần chúng, mang ý nghĩa và nội dung văn hóa sâu rộng. Đồng thời các cuộc đấu tranh ấy đã thổi luồng gió mới vào mọi lĩnh vực hoạt động của văn hóa dân tộc và làm nảy nở trào lưu văn hóa, văn học cách mạng với những thành tựu có tính chất mở đường cho cả quá trình văn hóa của thời đại Hồ Chí Minh. Cuộc Cách mạng Tháng Tám là thành quả của truyền thống và ý nguyện tốt đẹp của dân tộc, cùng với những diễn biến bùng nổ cách mạng của thời đại lúc bấy giờ. Cách mạng Tháng Tám là sự gặp nhau có tính tất yếu giữa ba cuộc cách mạng: giải phóng dân tộc, dân chủ nhân dân, xã hội chủ nghĩa. Tính tất yếu này là một quy luật của lịch sử trong thời đại đế quốc chủ nghĩa theo sự phân tích đúng đắn của Lênin. Ba cuộc cách mạng nói trên có liên quan mật thiết với nhau, theo trình tự trước sau, không được đốt cháy giai đoạn, bởi đốt cháy giai đoạn là vi phạm quy luật của lịch sử, mà vi phạm quy luật của lịch sử thì không thể tránh khỏi và vấp hoặc suy sụp.

Cách mạng Tháng Tám với sự ra đời của nước Việt Nam mới, nước Cộng hòa dân chủ Việt Nam, và bản *Tuyên ngôn độc lập* bất hủ, là sự mở đầu của cuộc đấu tranh cách mạng, nổi bật là hai cuộc kháng chiến, bản trường ca anh hùng diễn ra trong ba thập kỷ để có độc lập dân tộc và thống nhất Tổ quốc. Thắng lợi của nhân dân ta đã góp phần xứng đáng vào sự nghiệp phát triển cuộc đấu tranh giành độc lập dân tộc trên thế giới.

Cuối năm 1986, Đại hội VI của Đảng đã đề ra một phương hướng mới, một chủ trương mới với cái tên rất hay: đổi mới, “đổi mới tư duy, trước hết là tư duy kinh tế; đổi mới tổ chức; đổi mới đội ngũ cán bộ; đổi mới phong cách lãnh đạo và công tác”. Đại hội đặt kinh tế lên hàng đầu là đúng và trong lĩnh vực kinh tế, công cuộc đổi mới đưa đến nền kinh tế nhiều thành phần, phát triển theo cơ chế thị trường có sự quản lý của Nhà nước, theo định hướng xã hội chủ nghĩa. Đại hội VI là Đại hội của trí tuệ, của văn hóa và chủ trương về kinh tế vừa nhắc lại trên đây là một chủ trương sáng suốt.

Những thập kỷ vừa qua, có thể kể từ những năm 30 của thế kỷ này, tuy thời gian rất ngắn so với cả lịch sử của dân tộc, song nó tràn đầy những giá trị văn hóa mới của thời đại, làm giàu thêm bản lĩnh và truyền thống quý báu của dân tộc, không chỉ góp phần làm nên những chiến thắng lạ lùng với nhiều ý nghĩa lịch sử đã được nhấn mạnh trên đây, mà còn tạo cơ hội và môi trường để nền văn hóa cổ truyền của dân tộc tiếp tục được giữ vững, thừa kế, phát triển và nâng cao, nhằm những phương hướng lớn mang dấu ấn của thời đại là độc lập dân tộc và định hướng xã hội chủ nghĩa.

Phác họa cách nhìn tổng quát về nền văn hóa Việt Nam

Diễn biến lịch sử lâu dài gắn với sự mở rộng địa bàn địa lý từ Bắc đến Nam, đưa đến

sự hình thành những giá trị văn hóa hợp thành một hệ thống mà chúng ta có thể gọi là nền văn hóa Việt Nam. Đi sâu nghiên cứu nền văn hóa ấy, tìm ra cái cốt lõi của nó, chúng ta thấy nổi bật hai điểm: một là, tính cộng đồng bao gồm ba cái trục: gia đình (nhà), làng và nước; hai là, xu thế nhân văn hướng về con người và cộng đồng con người, tìm thấy ở con người những tiềm lực của những đức tính biết bao tốt đẹp với lòng mong muốn phát triển nó, phát huy nó.

Hai sức mạnh này gắn bó với nhau một cách hữu cơ tạo thành hạt nhân của nền văn hóa Việt Nam, từ đó làm nên những giá trị văn hóa khác mà chúng ta cần chú trọng, nhằm thấy rõ những tinh hoa sáng ngời của văn hóa Việt. Đó là sự tôn trọng đạo đức làm người, đạo đức về quan hệ giữa người với người trong xã hội, cách sống và lối sống...; đó là sự tôn trọng học vấn, chìa khóa của kho tàng thông minh và trí tuệ, tài năng và sáng tạo...; đó là sự nhạy cảm đối với cái mới bất cứ từ đâu đến, nhạy cảm trong việc đánh giá nó, hấp thụ nó, tiêu hóa nó và biến nó thành vốn quý của mình.

Song con người Việt Nam, sản phẩm của xã hội cổ truyền và phương thức sản xuất châu Á, do hạn chế của lịch sử, không tránh khỏi những yếu kém. Đó là tính phân tán, tản mạn, tầm nhìn hạn hẹp, thiếu hiểu biết kinh doanh vì chưa quen với kinh tế thị trường, kiêu làm ăn manh mún, nhỏ lẻ, nhạy cảm với cái mới, tuy giàu tinh thần đoàn kết cứu nước, tương trợ lẫn nhau trước những tai họa lớn của cuộc sống nhưng lại kém ý thức hợp tác thân ái trong công việc và sinh hoạt hằng ngày, và nếu định hướng chung không đủ rõ ràng và bản lĩnh cá nhân không vững chắc thì cũng dễ du nhập từ nước ngoài cả những điều sai lầm, thậm chí độc hại. Đồng thời, còn những ảnh hưởng tiêu cực đến tư tưởng và tâm lý con người của hàng ngàn năm chế độ phong kiến và hàng trăm năm chủ nghĩa thực dân, mà đến nay chưa phải đã xóa bỏ được hết.

Mọi sự kiện lịch sử đều qua đi, song con người và cộng đồng con người vẫn tồn tại và lớn lên với những giá trị văn hóa quý báu của mình. Đây là di sản tốt đẹp nhất mà mọi người chúng ta phải biết giữ gìn. Nền văn hóa Việt Nam, tự bản chất của nó, là một sự vươn lên, sự phấn đấu không ngừng nhằm có thêm những cái mà ngày nay chúng ta gọi là ánh sáng, tự do và hạnh phúc. Đây là những hoài bão trong sáng và đẹp đẽ, những khao khát của cả cộng đồng và từng người Việt Nam ta. Tổ tiên ta diễn đạt những hoài bão và ước mơ này, dưới nhiều dạng trong văn học dân gian biết bao phong phú và mãi mãi tươi đẹp, cũng như trong văn học bác học với những tác phẩm mà cho đến ngày nay chúng ta không hết ngạc nhiên về tầm cao và chiều sâu, cũng như giá trị nghệ thuật của nó.

Trong quá trình diễn biến lịch sử của dân tộc, cộng đồng người Việt thể hiện rõ nét nền văn hóa của mình, không ngừng phấn đấu để vươn tới những ước mơ cao đẹp thì dòng chảy vô cùng phong phú của lịch sử loài người cũng diễn biến theo một chí hướng; đó là cuộc đấu tranh từ đời này qua đời khác, từ lục địa này qua lục địa khác, nhằm đạt tới ba cuộc giải phóng (giải phóng dân tộc, giải phóng xã hội và giải phóng con người), đưa đến cái đỉnh cao của nền văn hóa loài người là học thuyết của C.Mác, Ph.Angghen và V.I.Lênin. Đây là sự trùng hợp, sự gặp nhau, không hện song như là có hện, bởi con người là một, loài người là một, và lịch sử cũng là một.

Như trên đã nói, Cách mạng Tháng Tám là cuộc cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân hướng lên cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa mà Hồ Chí Minh và Đảng ta ngay từ những

năm 30 của thế kỷ trước đã lựa chọn. Nhờ đâu mà trong hơn 70 năm qua, dân tộc Việt Nam đã làm nên những chiến công thần kỳ được biết bao người có lương tri trên thế giới quý trọng? Đúng, dân tộc Việt Nam ta đã lớn lên như Thánh Gióng trong thần thoại bởi được vũ trang bằng chủ nghĩa yêu nước và học thuyết Mác - Lênin dưới sự lãnh đạo của một chính đảng do Hồ Chí Minh sáng lập, giáo dục và rèn luyện. Đây là cơ hội để con người và cộng đồng dân tộc Việt Nam phát huy tất cả tiềm lực của mình. Đây cũng là những giá trị văn hóa, những giá trị đã được đúc kết từ trong thực tiễn đấu tranh cách mạng. Văn hóa này, là sự thể hiện một cách rõ bản chất sâu xa của con người và cộng đồng con người. Nó là cội nguồn của sức mạnh và tài năng làm nên chiến thắng. Nó là đôi cánh giúp con người vươn lên ngang tầm với mọi hiểm họa và nguy cơ. Nó là phép màu nhiệm biến một câu nói hầu như là trò đùa: “châu chấu đá voi” trở thành hiện thực trong mùa Xuân đại thắng 1975, hoàn thành cuộc chiến đấu giành độc lập, tự do và thống nhất Tổ quốc./.

Hồng Hạnh